

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992р. № 2135-ХІІ. (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 22, ст.303*). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88*) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Лазукова Оксана Володимирівна,
асистент кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, кандидат
юридичних наук

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Одним із індикаторів успішного розвитку будь-якої держави є привабливий інвестиційний клімат. Нереалізований у повній мірі потенціал нашої країни у цій сфері спонукає уряд до пошуку нових векторів економічного розвитку.

Так, 3 березня 2021 року постановою Кабінету Міністрів України № 179 було затверджено Національну економічну стратегію на період до 2030 року, яка стала віддзеркаленням основних трендів сучасної економічної політики нашої країни та визначила довгострокову економічну візію, принципи і цінності, «червоні лінії» (неприпустимі напрями руху), ключові вектори економічного розвитку, стратегічні цілі та шляхи їх досягнення.

Водночас, як і у будь-якій діяльності, націленій на результат, політику у сфері розвитку економіки необхідно провадити з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар'єрів. У цьому контексті відправною точкою є створення базису для належного захисту економічних відносин, у тому числі за допомогою кримінально-правових засобів, оскільки саме ця сфера є однією з «найболючих» для суб'єктів господарювання.

У сфері кримінального процесу ця проблематика зводиться до двох складових: перша – здатність органів правопорядку своєчасно і ефективно захистити підприємців від кримінальних правопорушень та забезпечити відновлення їх порушених прав; друга – наявність дієвих правових механізмів (запобіжників), які захищають представників бізнесу від необґрунтованих процесуальних репресій та незаконного притягнення до кримінальної відповідальності.

На жаль, і це не є таємницею, у сучасній правозастосовній практиці органи правопорядку подекуди використовуються надані їм повноваження

не задля реалізації завдань, визначених у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), а як засіб тиску на бізнес (мова йде про практики безпідставного початку досудового розслідування або навпаки необґрунтованої відмови у відкритті кримінального провадження, неефективне досудове розслідування, недотримання розумних строків його проведення, безпідставне вилучення оригіналів документів та комп'ютерної техніки, що фактично паралізує роботу суб'єктів господарювання тощо).

На таку викривлену практику була звернута увага законодавця та зроблені певні кроки задля посилення захисту суб'єктів господарювання та інших учасників кримінального провадження від необґрунтованого втручання органів досудового розслідування (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування»). Так, зокрема, цим законом були внесені зміни до ст. 236 КПК, якими було встановлено право особи, у житлі чи іншому володінні якої проводиться обшук, користуватися правовою допомогою адвоката на будь-якій стадії його проведення; для захисту учасників кримінального провадження від необґрунтованого вилучення документів та комп'ютерної техніки у ст. 160, 164, 165 КПК було передбачено обов'язок сторони обвинувачення обґрунтовувати необхідність вилучення оригіналів документів або їхніх копій; при цьому у ст. 168 КПК передбачено заборону вилучення електронних інформаційних систем та обов'язок сторони обвинувачення робити копії необхідної інформації без вилучення техніки, на якій вона зберігається, із залученням спеціаліста; та інші.

Зважаючи на те, що до факторів, які сприяють вчиненню деяких різновидів кримінальних правопорушень, можна віднести корупцію, з метою усунення вказаного бар'єру на шляху до побудови розвиненої економіки, протягом останніх років у нашій державі сформовано антикорупційну архітектуру (Національне антикорупційне бюро, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції, АРМА, Вищий антикорупційний суд), що також є важливим і позитивним кроком успішної економічної політики.

Разом із цим, вказані кроки не змогли вирішити усі гострі питання, які існують у цій сфері, зокрема, щодо здійснення ефективного розслідування кримінальних правопорушень.

У зв'язку з цим у цьому контексті довгоочікуваним та знаковим для нашої країни стало ухвалення 28 січня 2021 року у другому читанні Верховною Радою України проекту Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», яким визначено правові основи організації та діяльності нового органу – Бюро економічної безпеки України (далі – Бюро). Відповідно до покладених завдань Бюро

повинно здійснювати правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції і створюється з метою здійснення ефективного досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки та розв'язання проблеми дублювання одних і тих самих функцій щодо розслідування економічних правопорушень різними органами досудового розслідування.

Разом із цим, не зважаючи на стратегічну місію, яка покладається на новий орган досудового розслідування, належне законодавче підґрунтя для цього ще не створене.

Враховуючи пропонувану нову сучасну модель вказаного органу досудового розслідування, потребує свого концептуального вирішення ціла низка питань, таких як от: належне унормування питання щодо підстав для початку досудового розслідування; чітке розмежування підслідності; надання повноважень щодо можливості здійснення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, які сьогодні притаманні не усім органам досудового розслідування (моніторинг банківських рахунків, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж); порядок взаємодії з органами досудового розслідування та оперативними підрозділами; визначення місця та правової природи аналітичного продукту як результату діяльності Бюро серед засобів кримінального процесуального доказування; питання у сфері міжнародного співробітництва тощо.

До того ж важливим на сьогодні є питання кадрового (підготовки здобувачів вищої освіти) та матеріально-технічного забезпечення майбутніх працівників (зокрема, питання швидкої взаємодії-комунікації між органами досудового розслідування, прокуратурою, судом та у цілому низку інших «цифрових можливостей» задля усунення «цифрової асиметрії» між суб'єктами вчинення кримінальних правопорушень та органами досудового розслідування).

За умови створення належного нормативного та матеріально-технічного забезпечення та послідовної політики у цьому напрямі, необґрунтований тиск на бізнес буде зменшено та сформується атмосфера, яка сприятиме інвестиційній привабливості нашої держави.